

„VECHIUL” SAU UN NOU TIP DE RĂZBOI ÎN CONFRUNTĂRILE VIITOARE DIN POLITICA INTERNAȚIONALĂ? – O PERSPECTIVĂ ISTORICĂ ȘI GEOPOLITICĂ –

Constantin HLIHOR

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București

Conf.univ.dr. Andi BĂNCILĂ

Academia Tehnică Militară

Deși lumea își dorește cu ardoare pacea, istoria ne arată că războiul a fost o permanență a relațiilor internaționale și nu sunt semne că se vor produce schimbări majore în acest sens. Prin urmare, cercetarea, analiza și dezbaterile asupra fenomenului război au continuat sub toate aspectele sale, inclusiv privind fizionomia și caracteristicile sale. Acest studiu își propune să răspundă la câteva întrebări legate de factorii obiectivi și subiectivi care au generat schimbări de esență în fenomenul război și care sunt percepțiile militarilor, ale specialiștilor în studii de securitate și irenologie, dar și ale analiștilor de geopolitică și istorie în domeniu. Oare nu există o dialectică a noului și a vechiului, acestea împletindu-se în proporții diferite, în funcție de specificul geopolitic și istoric al grupurilor umane (state sau actori nestatali) angajate într-un conflict?

Cuvinte-cheie: război cognitiv, șocul strategic, tehnologii militare, artă militară, război proxy.

INTRODUCERE

În ultimele decenii, noțiunea/conceptul de *război* este utilizat într-o atât de vastă gamă de semnificații și reprezentări, încât analiștii, dar mai ales istoricii, sunt puși în ambiguitate atunci când cercetează și compară un conflict din secolul XX cu unul de dată mai recentă. În cercetarea conflictelor din secolul trecut, istoricii au operat cu noțiunea de *război mondial*, *război civil*, *război de partizani*, *război de gherilă*, *război aerian*, *război cosmic*, dar și cu un termen extrem de vag ca reprezentare și percepție, acela de *Război Rece*. Conflictele zilelor noastre au primit, astfel, nu doar în descriere, ci și în analiză o multitudine de semnificații și reprezentări. Astăzi, suntem înștiințați că, în politica internațională, au loc o serie de conflicte a căror reprezentare este greu de imaginat nu numai în percepția publicului larg, ci și chiar a specialiștilor: *remote warfare*, *information warfare*, *hybrid warfare*, *liquid warfare*, *proxy warfare*, *surrogate warfare*, *vicarious warfare*, *political warfare*. Aparent, această multiplicare de sens conduce la o mai bună înțelegere a fenomenului conflictual contemporan, în realitate însă, sporește confuzia în mentalul colectiv al societății contemporane.

În încercarea de a atenua aceste confuzii, unii cercetători au căutat să identifice atât transformările produse în esența fenomenului război, cât și modalitățile și mijloacele pe care beligeranții le utilizează pentru a-și atinge scopurile. A rezultat o primă mare distincție în literatura de specialitate: *vechiul* tip de război atribuit conflictelor din perioada Războiului Rece și anterioare ei și celor care au apărut după încheierea Războiului Rece¹. Această distincție, deși larg împărtășită, nu poate fi un instrument foarte util în înțelegerea esenței fenomenului război, deoarece ea este rezultatul „*mai mult al transformării unor categorii*

În politica internațională, au loc o serie de conflicte a căror reprezentare este greu de imaginat nu numai în percepția publicului larg, ci și chiar a specialiștilor: remote warfare, information warfare, hybrid warfare, liquid warfare, proxy warfare, surrogate warfare, vicarious warfare, political warfare. Aparent, această multiplicare de sens conduce la o mai bună înțelegere a fenomenului conflictual contemporan, în realitate însă, sporește confuzia în mentalul colectiv al societății contemporane.

¹ A se vedea Mary Kaldor, *In Defence of New Wars, Stability: International Journal of Security and Development*, vol. 2, nr. 1, 2013, pp. 1-16, <http://www.stabilityjournal.org/articles/10.5334/sta.at/>, accesat la 12 octombrie 2019.

De-a lungul a cel puțin două secole, dacă luăm ca reper pentru modernitatea fenomenului război epoca revoluției franceze și a imperiului napoleonian, a existat o vie dezbateră pe marginea teoriei și practicii confruntării militare, generată de apariția unor factori materiali și spirituali care au jucat rol de turning point sau au produs un adevărat șoc pentru lumea de la acea dată.

*conceptuale pentru a fi ușor de utilizat decât a existenței unor diferențe profunde*². Pe de altă parte, informațiile despre noile conflicte/*noile* sunt incomplete și, cel mai adesea, livrate cu semnificațiile și interpretările care să le justifice sau să le condamne în opinia publică. Tendința de denigrare/justificare a războaielor recente sau aflate în curs de desfășurare, în special atunci când războaiele civile ale altor națiuni sunt comparate cu cele proprii, nu este nouă. În acest sens, analistul Stathis N. Kalyvas constata că fenomenul respectiv s-a întâlnit și la jurnaliștii anglo-americani atunci când au prezentat în media războiul civil grec³. Acest tip de prezentare a conflictelor și violenței pare să indice o conceptualizare ideologizată a războiului și, până la un anumit grad, un tip de mistificare a acestuia. S-ar putea crede că, atât timp cât violența provine din sursele/actorii „corecte”, exercitarea ei este dreaptă, corectă și legitimă și povestea războiului devine legitimă. Altfel, promovarea violenței pentru atingerea scopurilor politice, așa cum definea războiul generalul Clausewitz, va fi irațională, brutală și sălbatică⁴. Nu sursele trebuie să fie „corecte”, ci scopurile și concordanța lor cu sistemul de norme și valori ale dreptului internațional larg împărtășite.

De-a lungul a cel puțin două secole, dacă luăm ca reper pentru modernitatea fenomenului război epoca revoluției franceze și a imperiului napoleonian, a existat o vie dezbateră pe marginea teoriei și practicii confruntării militare, generată de apariția unor factori materiali și spirituali care au jucat rol de *turning point* sau au produs un adevărat șoc pentru lumea de la acea dată. Acești factori și-au avut originea în apariția unor noi sisteme de arme și tehnologii de luptă, în schimbările produse în organizarea, instruirea și conducerea armatelor și, nu în ultimul rând, în apariția unor evoluții/fenomene rare în relațiile internaționale.

² Stathis N. Kalyvas, „New” and „Old” civil wars: A valid Distinction?, în *World Politics*, vol. 54, nr. 1, octombrie, 2001, p. 9.

³ *Ibidem*, p. 100.

⁴ Fabio Andrés Díaz, *Wars Old and New: How Our Definitions Can Cloud Our Understanding*, <https://www.fragilestates.org/2014/03/13/wars-old-new-definitions-can-cloud-understanding-fabio-andres-diaz/>, accesat la 12 octombrie 2019.

O PERSPECTIVĂ ISTORICĂ ASUPRA EVOLUȚIEI FENOMENULUI RĂZBOI ȘI A MODULUI ÎN CARE ACESTA A FOST PERCEPUT DE OAMENII POLITICI ȘI LIDERII MILITARI

În ultimii ani, toți acești factori, în proporții diferite și cu intensități diferite, s-au manifestat în societatea contemporană. Din această perspectivă, dezbaterile pe marginea schimbării naturii conflictualității în politica internațională se încadrează în sfera normalității pentru teoreticieni și practicieni, deopotrivă⁵. Referindu-se la acest aspect, expertul militar Thomas E. Ricks considera că, „*Luete împreună, schimbările recente atât în suportul tehnologic al războiului, cât și în natura inamicilor/adversarilor cu care ne confruntăm au șters granițele dintre ceea ce am considerat în mod tradițional <război> și <pace>, militar și civil, străin și intern, național și internațional*”⁶. Acest fapt, în opinia analistului George Dimitriu, „*a condus la o criză în domeniul studiilor strategice*”⁷, care s-a manifestat printr-o dezbatere amplă a fenomenului război și, totodată, a teoriei și studiilor de strategie pentru a se descifra modul de manifestare a acestuia în relațiile internaționale în ultimele decenii. Teoria militară este „*cea care desăvârșește mintea/gândirea*”, iar testul ei final este capacitatea de a rezolva problemele cu care se vor confrunta practicienii războiului pe câmpul de luptă. O provocare specială pentru teoreticienii războiului este că munca lor trebuie să servească atât prezentului, cât și viitorului. Un teoretician trebuie să studieze trecutul folosind metoda istorică aplicată. Scopul său este de a deveni, în esență, un „*teoretician al praxisului*” care, simultan, reflectă asupra trecutului și contemplă prezentul, dar întotdeauna în vederea încercării de a anticipa tendințele⁸.

Expertul militar
Thomas E. Ricks
considera
că, „*Luete
împreună,
schimbările
recente atât
în suportul
tehnologic al
războiului, cât
și în natura
inamicilor/
adversarilor
cu care ne
confruntăm au
șters granițele
dintre ceea ce
am considerat în
mod tradițional
<război> și
<pace>, militar
și civil, străin și
intern, național
și internațional*”.

⁵ A se vedea George Dimitriu, *Clausewitz and the politics of war: A contemporary Theory*, în *The Journal of Strategic Studies*, <https://doi.org/10.1080/01402390.2018.1529567>, consultat la 12 octombrie 2019; Mike Wells, Nicholas Fellows, *Access to History: The Changing Nature Of Warfare 1792-1945 for OCR*, Hodder Education, 2017; David J. Lonsdale, *The Nature of War in the Information Age: Clausewitzian Future*, Frank Cass, London, New York, 2004; Mircea Mureșan, Gheorghe Văduva, *Războiul viitorului – viitorul războiului*, Editura U.N.Ap., București, 2004; Ove Pappila, *The nature of war today*, în *Kungl Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidskrift*, nr. 4, 2008, pp. 69-73.

⁶ Thomas E. Ricks, *The Future of War (II): As the nature of war changes, the familiar dividing lines of our world are blurring across the board*, în *Foreign Policy*, 15 ianuarie 2014, <https://foreignpolicy.com/2014/01/15/the-future-of-war-ii-as-the-nature-of-war-changes-the-familiar-dividing-lines-of-our-world-are-blurring-across-the-board/>, accesat la 23 septembrie 2019.

⁷ George Dimitriu, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 1.

⁸ Michael Evans, *The Continental School of Strategy: The Past, Present and Future of Land Power*, în *Study Paper nr. 305*, Land Warfare Studies Centre, iunie 2004, p. 19.

După consumarea primei conflagrații mondiale, teoreticienii militari, marii comandanți, dar și oamenii politici au căutat să deslușească felul în care va arăta fizionomia luptei armate în viitor și să găsească strategia potrivită pentru a câștiga „următorul Război Mondial”.

Astfel, în câmpul cercetării academice, dar și al expertizei, s-au conturat două mari curente de gândire. Au apărut teoreticieni și, deopotrivă, strategii de prestigiu care cred că, de la generalul Clausewitz până astăzi, natura războiului a rămas constantă, dar diferă în timp și în spațiu, depinzând de felul în care acesta se desfășoară/este purtat de beligeranți. Aceștia sunt contestați de către cei care consideră că, în zilele noastre, este posibil ca un actor clasic/statal sau nonclasic să-și atingă obiectivele politice ale unui război fără a se apela la violență fizică și confruntări armate, cu morți și distrugerii materiale⁹.

Analiza istorică a conflictualității din ultima sută de ani nu dă dreptate niciuneia dintre „tabere”, deoarece este greu de intuit forma unei viitoare conflictualități. Și înainte de a izbucni Primul Război Mondial, care a produs moartea a milioane de vieți pe câmpul de luptă, s-au scris lucrări și studii despre război, care încercau să prevadă cum va arăta viitorul război în politica internațională, sub impactul celei de-a doua revoluții industriale¹⁰. Câți dintre militarii și analiștii politici au putut să prevadă fizionomia și, mai ales, durata Primului Război Mondial? Ambele tabere beligerante au elaborat planuri pentru un război în care victoria să fie obținută într-un timp foarte scurt¹¹ și cu pierderi/costuri scăzute¹². Realitatea dură a arătat că proiecția nu s-a potrivit cu desfășurările de pe teatrele de operațiuni militare. A fost un război de uzură de lungă durată.

După consumarea primei conflagrații mondiale, teoreticienii militari, marii comandanți, dar și oamenii politici au căutat să deslușească felul în care va arăta fizionomia luptei armate în viitor și să găsească strategia potrivită pentru a câștiga „următorul Război

⁹ George Dimitriu, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 2.

¹⁰ A se vedea colonel (r.) dr. Vicențiu Cojan, *Arta militară în Primul Război Mondial*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2002, pp. 40-79; William McElwee, *The Art of War: Waterloo to Mons*, Weidenfeld and Nicolson, London, 1974, pp. 106-146; Hew Strachan, *European Armies and the Conduct of War*, George Allen & Unwin, London, 1983, pp. 97-129; Archer Jones, *The Art of War in the Western World*, Oxford University Press, Oxford, 1987, pp. 387-434.

¹¹ Joseph A. Karas, Joseph M. Parent, *World War I, in Theory*, în *Politique étrangère*, 2014/1 (Spring Issue), pp. 16-17.

¹² Jack S. Levy, William Mulligan, *Shifting power, preventive logic, and the response of the target: Germany, Russia, and the First World War*, în *Journal of Strategic Studies*, vol. 40, nr. 5, 10 iulie 2017, pp. 731-769.

*Mondial*¹³. Francezii au crezut că nu se vor schimba foarte multe lucruri în teorie și practică, iar în politica de apărare au optat pentru construirea liniei Maginot și a sistemului de fortărețe de-a lungul frontierei germane. Germanii, învinși, au studiat cauzele înfrângerii lor și au ajuns la concluzia că următorul va fi un nou tip de război, un „*Blitzkrieg*”¹⁴. Prima experimentare a acestui tip de război a fost campania împotriva Poloniei din septembrie 1939, urmată de cea derulată împotriva Franței, din mai 1940¹⁵. Deși atât tancurile, cât și avioanele apăruseră pe timpul primei conflagrații mondiale, puțini au intuit totuși efectul binomului dintre cele două categorii de arme asupra câmpului de luptă. De data aceasta, cu toate că teoreticienii au fost foarte aproape de a intui fizionomia următoarei conflagrații, ei nu au putut, totuși, să intuiască și ce rol va juca mărimea volumului de resurse umane și de tehnologie care să permită mobilitatea pe teatrele de operațiuni militare. A câștigat Coaliția Națiunilor Unite, care a avut un raport de forțe în balanța de putere net superior Germaniei și aliaților ei.

După cel de-al Doilea Război Mondial, cele două superputeri care au dominat lumea politică internațională mai mult de jumătate de secol au construit armate și alianțe, respectiv NATO și Pactul de la Varșovia pentru cel de-al *Treilea Război Mondial* despre care îl credeau că se va desfășura după canoanele celui anterior. Apariția revoluției în fizica nucleară și producerea armelor de distrugere în masă au determinat cele două superputeri să intre într-o nouă dilemă a securității și să evite confruntarea directă. Pe lângă cursa înarmării nucleare, pentru a descuraja un eventual atac, se produce un fenomen nou. Apare *războiul prin procură/proxy war*, prin care cele două superputeri se vor înfrunta în întreaga lume, indirect prin aliați fideli, dar considerați puteri de mărime medie sau mică. Astfel, forțele armate americane

*Apariția
revoluției în
fizica nucleară
și producerea
armelor de
distrugere
în masă au
determinat cele
două superputeri
să intre într-o
dilemă a
securității
și să evite
confruntarea
directă.*

¹³ Roland Kiss (1st. Lt./Res.), *The Future of War, the Wars of the Future*, în *Defence Review*, vol. 145, Special Issue 2017/1, p. 30.

¹⁴ Brian Holden Reid, *Fuller and the Operational Level of War*, în idem, *Studies in British Military Thought: Debates with Fuller and Liddell Hart*, University of Nebraska Press, Lincoln, NE, 1998, p. 67.

¹⁵ Daniel Coetzee, Lee W. Eysturid, *Philosophers of War: The Evolution of History's Greatest Military Thinkers, The Ancient to Pre-Modern World, 3000 BCE- 1815CE*, Praeger, Santa Barbare, California, Denver, Colorado, Oxford, England, 2013, p. 316.

Odată cu încheierea Războiului Rece, teoreticienii militari și analiștii din domeniul studiilor de securitate au considerat că dispariția URSS, principalul competitor al SUA la hegemonie globală, va conduce lumea la o pace mondială asigurată și la o prosperitate economică creată prin generalizarea liberalismului economic.

care au fost construite pentru a opri o invazie sovietică în Germania, au trebuit să lupte împotriva infanteriei „pe dealurile înzăpezite ale Coreei și gherilele din jungla vietnameză, în timp ce forțele sovietice, care au fost construite pentru a invada Europa de Vest, au trebuit să lupte pe granița chineză și în munții Afganistanului”¹⁶.

Odată cu încheierea Războiului Rece, teoreticienii militari și analiștii din domeniul studiilor de securitate au considerat că dispariția URSS, principalul competitor al SUA la hegemonie globală, va conduce lumea la o pace mondială asigurată și la o prosperitate economică creată prin generalizarea liberalismului economic¹⁷. Forțele armate ale marilor puteri, și nu numai, au fost pregătite pentru gestionarea unor crize regionale, conflicte intrastatale și insurgențe¹⁸ prin operațiuni militare denumite „altele decât războiul”¹⁹. Acest tip de operațiuni specifice războiului erau văzute, în timpul Războiului Rece, ca cel mult o sarcină periferică a forțelor armate ale marilor puteri. Au venit evenimentele din 11 septembrie 2001, care au anulat frumoasele teorii ale războiului de nișă al anilor '90 și au generat alte schimbări în teoria strategică. Majoritatea specialiștilor militari au considerat că lumea a intrat în logica unui război global împotriva terorismului²⁰. Aceste conflicte, cunoscute drept „campanii pentru libertate”, „au ieșit în evidență ca fiind neobișnuite, în sensul că nu au fost războaie de supraviețuire națională, așa cum au fost cele două războaie mondiale, ci au reprezentat războaie la alegere, adică acelea pe care administrațiile politice de la Washington și Londra le-au considerat necesare”²¹.

¹⁶ Roland Kiss, *op. cit.*, p. 30.

¹⁷ Richard K. Betts, ed., *Conflict After the Cold War: Arguments on Causes of War and Peace*, ediția a patra, Routledge, New York, 2013, p. 28.

¹⁸ Bettina Renz, *Russian responses to the changing character of war*, în *International Affairs*, nr. 95, issue 4 2019, p. 818.

¹⁹ *Military Operations Other Than War. Air Force Doctrine Document 2-3*, 5 octombrie 1996, pp. 7-23.

²⁰ A se vedea Alastair Finlan, *Contemporary Military Strategy and the Global War on Terror: US and UK Armed Forces in Afghanistan and Iraq, 2001-2012*, Bloomsbury, New York, Sydney, London, New Delhi, 2014; Bruce R. Nardulli, *The global war on terrorism: an early look at implications for the Army Documented briefing*, Arroyo Center. Strategy, Doctrine, and Resources Program, RAND, 2003; Michael J. Boyle, *The War on Terror in American Grand Strategy*, în *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944)*, vol. 84, nr. 2 (martie 2008), pp. 191-209; locotenent-colonel (r.) Robert R. Leonhard, *The Evolution of Strategy in the Global War on Terror*, <https://www.jhuapl.edu/Content/documents/Strategy.pdf>; accesat, accesat la 23 septembrie 2019.

²¹ Alastair Finlan, *op. cit.*, p. 2.

După aproape două decenii de acțiuni desfășurate de marile puteri selectiv, în diferite zone unde au ființat rețele și grupuri ale terorismului global, s-a constatat că efectele produse de strategiile adoptate de specialiștii militari și oamenii politici au produs rezultate mai mult decât modeste. Unii analiști militari nu se sfiesc a afirma că „*lupta împotriva terorismului global a eșuat*”²², iar strategii militare din Departamentul de Apărare de la Wagshinton „*au inițiat o corecție necesară a cursului pentru a rezolva această provocare. După cum s-a exprimat secretarul Apărării, James Mattis, în ianuarie (2018, n.a.), competiția de mare putere – nu terorismul – este acum prioritatea Pentagonului*”²³. Tot acest mic excurs prin istoria a o sută de ani de conflictualitate ne arată că teoria militară rămâne în urma practicii și cine pregătește apărarea societății sale pe baza experiențelor militare anterioare va eșua într-un viitor război de apărare!

Deși nu sunt puțini analiști și teoreticieni ai relațiilor internaționale care au considerat, la sfârșitul secolului al XX-lea, că un război între mari puteri a devenit puțin probabil în contextul accentuării fenomenului de globalizare și al creșterii interdependențelor²⁴, astăzi, tot mai mulți specialiști și strategii militari se întreabă cum va arăta războiul viitor într-o confruntare în care vor fi angajate state înalt tehnologizate și cu armate de masă? Specialiștii de la Rand Corporation (RAND) au încercat să dea un răspuns la ceea ce astăzi pare puțin credibil, și anume o confruntare între China și SUA²⁵, iar alți cercetători au căutat un răspuns la un scenariu al înrăutățirii relațiilor dintre Moscova și Washington²⁶ sau chiar o confruntare între cele două puteri nucleare²⁷.

*După cum
s-a exprimat
secretarul
Apărării, James
Mattis, în
ianuarie (2018,
n.a.), competiția
de mare putere
– nu terorismul
– este acum
prioritatea
Pentagonului.*

²² Brahma Chellaney, *The Global War on Terrorism Has Failed. Here's How to Win*, în *Foreign Policy*, 11 mai 2019, <https://foreignpolicy.com/2019/05/11/the-global-war-on-terrorism-has-failed-heres-how-to-win/>; Brandon J. Weichert, *America Is Losing the Global War on Terrorism*, în *The American Spectator*, 24 aprilie 2019, <https://spectator.org/america-is-losing-the-global-war-on-terrorism/>, accesat la 23 septembrie 2019.

²³ Elbridge Colby, *How to Win America's Next War. The United States faces great-power enemies. It needs a military focused on fighting them*, în *Foreign Policy*, 5 mai 2019, <https://foreignpolicy.com/2019/05/05/how-to-win-americas-next-war-china-russia-military-infrastructure/>, accesat la 23 septembrie 2019.

²⁴ John S. Mearsheamer, *Disorder Restored*, în Allison Graham, Gregory F. Treverton, eds., *Rethinking America's Security. Beyond Cold War to New World Order*, Norton Company, New York, London, 1992, pp. 218-221.

²⁵ David C. Gompert, Astrid Stuth Cevallos, Cristina L. Garafola, *War with China, Thinking Through the Unthinkable*, RAND Arroyo Center, 2016.

²⁶ A se vedea R. Loss, L. Kucharski, A. Reddie, *Annotated Bibliography: „U.S.-Russian Nuclear Arms Control: Crisis and Collapse or Crossroads?”*, 27 iulie 2018, <https://www.osti.gov/servlets/purl/154494>, accesat la 23 septembrie 2019.

²⁷ Leonid Savin, *Is the US Preparing for War With Russia?*, în *Gheopolitika.ru*, 14.06.2019, <https://www.geopolitika.ru/en/article/us-preparing-war-russia>, accesat la 23 septembrie 2019.

REPERE ȘI SCENARIILE GEOPOLITICE – FIZIONOMIA RĂZBOIULUI ÎN POLITICA INTERNAȚIONALĂ

Geopolitica poate să aducă noi cadre de interpretare a fizionomiei conflictualității viitorului în relațiile internaționale, deoarece explică de ce statele și actorii nestatali, ca jucători strategici, sunt interesați să controleze anumite spații (fizico-geografice, simbolic-virtuale și, mai nou, cibernetice/comunicații strategice în domeniul economic, financiar și social), considerate a fi de interes vital. Cum aceste spații se intersectează sau chiar se suprapun în funcție de evoluția intereselor politico-militare, economice și financiare ale marilor puteri, rivalitatea și conflictualitatea devin inevitabile în relațiile internaționale. Schimbările reale/percepute ale leadershipului politic, militar și economico-financiar din Statele Unite cu privire la spațiile de interes au determinat să „își redirecționeze resursele – militare și de altă natură – către Europa și Asia de Est, pentru a ne asigura că suntem dispuși să ne protejăm pe noi înșine și aliații noștri de revizionismul rivalilor noștri”²⁸. Potrivit unor recente studii făcute de analiștii militari americani, SUA ar trebui să se aștepte, de exemplu, „ca o mare concurență energetică a secolului 21 să cuprindă nu numai Orientul Mijlociu și Asia Centrală, ci și regiunile Americii Latine și Caraibelor (LAC) și Africa”²⁹. În lupta dintre competitorii SUA la hegemonie globală, China a adoptat o serie de strategii (deocamdată) specifice *soft power* în efortul de a-și îmbunătăți influența în aceste regiuni. Strategiiile Beijingului sunt concepute pentru a înfățișa China ca un partener economic care nu este amenințător, ci unul de încredere, care poate oferi țărilor din regiune capitalul, tehnologia, infrastructura și echipamentele necesare pentru o mai mare prosperitate și stabilitate. China nu este ca Statele Unite, care promovează o influență destabilizatoare și prădătoare³⁰. În fața acestor tipuri de strategii promovate de liderii marilor puteri aspirante la statutul de hegemon, Administrația americană nu poate rămâne indiferentă și trebuie să își re-definească rapid tipul de reacție/de răspuns inclusiv prin elaborarea unor scenarii ale unui viitor conflict.

În lupta dintre competitorii SUA la hegemonie globală, China a adoptat o serie de strategii (deocamdată) specifice soft power în efortul de a-și îmbunătăți influența în aceste regiuni.

²⁸ Mark D. Miles, Charles R. Miller, *Global Risks and Opportunities. The Great Power Competition Paradigm*, în *Joint Force Quarterly*, Issue 94, 3rd Quarter 2019, p. 81

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, p. 82.

Marea paradigmă a concurenței de putere prezentată în strategiile naționale de apărare ale marilor puteri cu aspirație la hegemonie globală sau regională oferă o modalitate de a gândi strategic despre concurența interstatală într-o lume multipolară. Evoluțiile geopolitice actuale demonstrează că Orientul Mijlociu, Asia Centrală, America Latină și Africa vor fi spații esențiale pentru o mare competiție de putere între Statele Unite, China și Rusia. Specialiștii militari americani consideră că *„puterea militară îi va asigura pe partenerii și aliații noștri, iar cooperarea militară poate cataliza o mai mare integrare regională. Într-o rivalitate în care puterea diplomatică, informațională și economică vor fi mijlocul decisiv, trebuie să ne asigurăm că puterea noastră militară este complet poziționată pentru a sprijini eforturile noastre de guvernare”*³¹. În această situație, specialiștii militari și strategii marilor puteri nu se lasă pradă unei dense ceți mediatice a zilelor noastre legate de războiul cibernetic și/sau hibrid. Proliferarea și îmbunătățirea capacităților militare din spațiul cibernetic nu vor transforma natura războiului. Conceptul de bază al *cyberwar* pleacă de la premisa că trebuie să ai capacitatea de a controla/distruge infrastructura de comunicare a adversarului și fundamentele sale politice și economice. Iar în opinia specialiștilor, *„această idee cu greu poate fi numită revoluționară”*³². Unii experți atrag atenția asupra faptului că apariția marilor competitori ai SUA la hegemonie în diferite regiuni ale lumii conduce și la posibilitatea unei confruntări pe scară largă în toate cele patru dimensiuni ale câmpului de luptă³³. Și iată cum, în viitorul mai îndepărtat/apropiat, ceea ce numim astăzi *noile războaie* să nu aibă nicio relevanță în lupta pentru hegemonie la scară globală! Robert D. Kaplan atrăgea atenția, încă din anul 2005, că, în lupta pentru hegemonie globală, adversarul de temut pentru America nu este Rusia, ci China și că această confruntare se va duce cu toate forțele, de la cele terestre la cele navale și aeriene³⁴. În ianuarie 2019,

Unii experți atrag atenția asupra faptului că apariția marilor competitori ai SUA la hegemonie în diferite regiuni ale lumii conduce și la posibilitatea unei confruntări pe scară largă în toate cele patru dimensiuni ale câmpului de luptă.

³¹ *Ibidem*, pp. 83-85.

³² Maxim Suchkov, Sim Tack, *The Future of War*, Valdai Discussion Club Report, august 2019, p. 8.

³³ Michael E. O'Hanlon, *The Future of Land Warfare*, Brookings Institution Press, Washington, D.C. 2015, pp. 6-8.

³⁴ Robert D. Kaplan, *A New Cold War Has Begun*, în *Foreign Policy*, 7 ianuarie 2019, <https://foreignpolicy.com/2019/01/07/a-new-cold-war-has-begun/>, accesat la 12 octombrie 2019.

Scenarii privind un posibil conflict între două sau mai multe puteri care posedă armate de masă, cu siguranță, există și sunt de interes atât pentru liderii politici și pentru cei militari deopotrivă, dar este greu de crezut că scopurile urmărite și, prin urmare, fizionomia conflictului vor avea multe în comun cu războaiele și conflictele din istoria universală recentă.

același analist scria: „Acest viitor a sosit și nu este altceva decât un nou Război Rece: constanța interminabilă, computerul chinezesc de înregistrări de întreținere a navelor de război americane, înregistrări ale personalului de la Pentagon și așa mai departe constituie război prin alte mijloace. Această situație va dura câteva decenii și se va agrava, indiferent de tranzacțiile comerciale dintre președinții chinezi și americani zâmbitori, într-un foto-op care trimite piețele financiare momentan spre orizontală. Noul Război Rece este permanent din cauza unei multitudini de factori pe care generalii și strategii îi înțeleg, dar pe care mulți, în special cei din comunitatea de afaceri și de finanțe care populează Davos, preferă în continuare să îi nege. Și, pentru că relația SUA-China este cea mai crucială din lume, cu multe efecte de prim rang, un Război Rece dintre cei doi actori devine un principiu organizator negativ al geopoliticii de care să ținem seamă”³⁵.

Scenarii privind un posibil conflict între două sau mai multe puteri care posedă armate de masă, cu siguranță, există³⁶ și sunt de interes atât pentru liderii politici și pentru cei militari deopotrivă, dar este greu de crezut că scopurile urmărite și, prin urmare, fizionomia conflictului vor avea multe în comun cu războaiele și conflictele din istoria universală recentă. Dacă evoluțiile geopolitice vor continua în direcția diminuării rolului jucat de actorul clasic în politica internațională, beligeranții viitorului nu vor fi neapărat „state”, ci actori nestatali cu interese care nu le reflectă neapărat pe cele ale statului³⁷. Alianța corporatistă dintre stat și industria privată are impact asupra politicii, economiei și a societății, dar în moduri care nu s-au conformat cu tiparele de comportament recunoscute asociate războiului modern³⁸. Acesta este, probabil, motivul pentru care relația război-stat, specifică epocii moderne și contemporane, să fie privită ca fiind în declin.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ A se vedea Randolph Kent, *The future of warfare: Are we ready?*, în *International Review of the Red Cross* nr. 97 (900), pp. 1341-1378; Mark F. Cancian, *Avoiding Coping with Surprise in Great Power Conflicts*, A Report of The CSIS International Security Program, Washington, 2018; James Holmes, *A U.S.-China War Scenario: How Would China's Military Attack a „Great Wall in Reverse”?*, <https://nationalinterest.org/blog/buzz/us-china-war-scenario-how-would-chinas-military-attack-great-wall-reverse-49697>, accesat la 12 octombrie 2019.

³⁷ Randolph Kent, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 1355.

³⁸ Warren Chin, *Technology, war and the state: past, present and future*, în *International Affairs*, vol. 95, issue 4, iulie 2019, pp. 765-783.

În acest tip de război, scopul nu va fi obținerea victoriei, ci atingerea unor interese politice și/sau strategice³⁹, și nu numai cele ale statului, ci și ale actorilor nestatali într-o anumită regiune/zonă de interes industrial, financiar sau comercial. Katie Paul se întreabă ce fel de victorie s-a obținut în Irak și în Afganistan? Analista crede că, „La un nivel foarte minim, Irakul este o victorie pur și simplu, pentru că Saddam Hussein a dispărut. Dar, se pot întâmpla atât de multe între eliminarea combatantului inițial și asigurarea păcii. Este acel gol care a fost greu de realizat”⁴⁰. Astăzi, controlul unui spațiu cucerit militar nu se mai gestionează ca în epoca războiului clasic, când, „după ce preluai țara, nimeni nu arăta cu reproș către puterea externă. Dar, este mult mai dificil să obții victoria astăzi, deoarece puterile ocupante nu pot recurge la aceleași strategii folosite în trecut”⁴¹. Este o posibilă explicație a evoluțiilor din Irak, după victoria militară împotriva regimului Saddam Hussein. Un alt exemplu este oferit de Federația Rusă care, în conflictul cu Ucraina, soldat cu anexarea Crimeei, nu a urmărit să o înfrângă și să declare câștigarea unui război, așa cum se proceda în conflicte de tip clasic. A urmărit doar să obțină un avantaj strategic în zona Mării Negre. Acest tip de conflict pune sub semnul întrebării un element-cheie al securității internaționale, care a funcționat în deceniile trecute – cel al descurajării⁴² și conduce la apariția unei dileme de ordin strategic: Cum trebuie tratate atacurile la scară mică/limitate cu consecințe strategice mari ale unei mari puteri inamice/concurente într-o eră caracterizată de schimbări tehnologice rapide?⁴³.

Acțiunea de anexare a Crimeii de către Federația Rusă nu ar putea încuraja și China? Care va fi reacția marilor puteri care au fost/sunt

Un alt exemplu este oferit de Federația Rusă care, în conflictul cu Ucraina, soldat cu anexarea Crimeei, nu a urmărit să o înfrângă și să declare câștigarea unui război, așa cum se proceda în conflicte de tip clasic. A urmărit doar să obțină un avantaj strategic în zona Mării Negre.

³⁹ Milena Michalski, James Gow, *War, Image and Legitimacy. Viewing contemporary conflict*, Routledge, New York, 2007, pp. 198-200.

⁴⁰ Katie Paul, *Why Wars no Longer End with Winners and Losers*, în *Newsweek*, 1/11/10, <https://www.newsweek.com/why-wars-no-longer-end-winners-and-losers-70865>, accesat la 12 octombrie 2019.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² A se vedea și Klaus-Dieter Schwarz, *The Future of Deterrence*, SWP Research Paper, Berlin, iunie 2005, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/Microsoft_Word_S13_05_swz_engl_ks.pdf, accesat la 12 octombrie 2019.

⁴³ Michael E. O'Hanlon, *The Senkaku Paradox: Risking Great Power War Over Small Stakes*, Brookings Institution Press, Washington D.C., 2019.

Fizionomia războiului va fi puternic influențată de mai mulți factori, atât obiectivi, cum ar fi revoluția în cunoaștere, cât și de unii subiectivi, care țin de percepția/eroarea de percepție a unui lider al unui stat care are în potențialul său militar arme de distrugere în masă.

angajate în promovarea securității regionale prin operațiuni de menținere a păcii? Ce fel de război s-ar putea naște: unul clasic sau unul specific secolului XXI?

Fizionomia războiului va fi puternic influențată de mai mulți factori, atât obiectivi, cum ar fi revoluția în cunoaștere, cât și de unii subiectivi, care țin de percepția/eroarea de percepție a unui lider al unui stat care are în potențialul său militar arme de distrugere în masă. În primul caz este foarte posibil ca, pe viitorul câmp de luptă, prezența directă a omului să fie redusă ca urmare a implicării roboților, dronelor și a altor tehnici de luptă cu inteligență artificială⁴⁴. Însă, omul nu poate lipsi. În cel de-al doilea caz, lucrurile se complică. Dacă un lider al unui stat care are în dotarea sa arma nucleară ajunge la convingerea că își poate atinge un scop politic sau strategic prin utilizarea limitată a armelor nucleare, se poate ajunge la o nouă criză pe timpul „*rachetelor cubaneze*”. În cazul crizei cubaneze, soluția nu s-a găsit în arsenalul diplomației uzuale a celor două superputeri. În opinia analistului John K. Warden de la *Center for Global Security Research*, „*Războiul nuclear limitat este o posibilitate terifiantă, pe care majoritatea americanilor preferă să o ignore. Dar, pe măsură ce Statele Unite își concentrează atenția spre concurența de mare putere, ele trebuie să țină seamă de rolul important pe care îl au armele nucleare în strategiile adverse pentru un război împotriva Statelor Unite și aliaților săi*”⁴⁵. Din această perspectivă, analistul american consideră că „*Problema războiului nuclear limitat trebuie înțeleasă așa cum există în mediul actual de securitate, nu așa cum a fost anterior*”⁴⁶.

CONCLUZII

Războiul, ca fenomen clasic, așa cum l-a consacrat istoria militară a ultimului secol, nu mai este un instrument eficient la nivel internațional pentru atingerea intereselor și scopurilor politice din cauza creșterii capacităților de distrugere ale armelor nucleare,

⁴⁴ Randolph Kent, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 1356; Warren Chin, *Technology, war and the state: past, present and future*, în *International Affairs*, vol. 95, issue 4, iulie 2019, pp. 765-783.

⁴⁵ John K. Warden, *Limited Nuclear War: The 21st Century Challenge for the United States*, Livermore Papers on Global Security nr. 4, Lawrence Livermore National Laboratory Center for Global Security Research, iulie 2018, p. 44.

⁴⁶ *Ibidem*.

chimice, biologice. Acest fapt a determinat statele să se orienteze către mijloace nonmilitare pentru a-și supune rivalii și a atinge interesele economice și financiare pe care le au într-o zonă bogată în resurse sau eficientă din punct de vedere comercial. În acest mediu geopolitic, bătăliile se vor purta pe „teatrele de operațiuni” generate de competiția economică și financiară, pe cele ale rețelelor de socializare prin campanii de influențare a opiniei publice pentru a răsturna un guvern care este potrivit intereselor proprii, chiar dacă este legitim, pe cele ale spațiului cibernetic pentru a crea daune materiale și financiare, dar și pe cele ale ideologiilor politice. Toate acestea, metaforic, sunt denumite forme ale războiului nonclasic. Dar, există, în asemenea tip de confruntări, și un risc enorm, generat de percepțiile greșite asupra modului cum vor reacționa fiecare dintre marile puteri concurente la hegemonie regională/globală la atingerea unui punct critic, cel al credinței/convingerii că războiul este *ultimo ratio*! Erori de percepție generate de iluzia avantajului tehnologic asupra unui posibil adversar! În acest context, războiul clasic nu mai poate fi evitat. Istoria oferă, și în acest sens, multiple exemple. Vom aduce în atenție doar eroarea de percepție a liderilor politici și militari din tabăra Puterilor Centrale, care credeau că au superioritate tehnică și în logistică față de statele din tabăra adversă, generată de un număr superior de kilometri de cale ferată⁴⁷. Nu poate fi exclus factorul accidental generat de „factorul mașină”, dotat cu inteligență artificială în declanșarea unei reacții preventive a unei mari puteri asupra alteia⁴⁸. Cu toate acestea, credința că rațiunea va sta întotdeauna la baza deciziilor politice care fac diferența dintre pace și război în politica internațională nu a dispărut niciodată în istoria umanității.

În acest mediu geopolitic, bătăliile se vor purta pe „teatrele de operațiuni” generate de competiția economică și financiară, pe cele ale rețelelor de socializare prin campanii de influențare a opiniei publice pentru a răsturna un guvern care este potrivit intereselor proprii, chiar dacă este legitim, pe cele ale spațiului cibernetic pentru a crea daune materiale și financiare, dar și pe cele ale ideologiilor politice.

⁴⁷ A se vedea mai multe în Francis J. Gavin, *Crisis Instability and Preemption: The 1914 Railroad Analogy*, în George Perkovich și Ariel E. Levite, Editors, *From Understanding Cyber Conflict: Fourteen Analogies*, Georgetown University Press, 2017, capitolul 7, https://carnegieendowment.org/files/GUP_Perkovich_Levite_UnderstandingCyberConflict_Ch7.pdf, accesat la 12 octombrie 2019.

⁴⁸ A se vedea și Eric Schlosser, *World War Three, by Mistake, Harsh political rhetoric, combined with the vulnerability of the nuclear command-and-control system, has made the risk of global catastrophe greater than ever*, în *The New Yorker*, 23 decembrie 2016, <https://www.newyorker.com/news/news-desk/world-war-three-by-mistake>, accesat la 12 octombrie 2019.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, *Military Operations Other Than War. Air Force Doctrine*, Document 2-3, 5 octombrie 1996.
2. Michael J. Boyle, *The War on Terror in American Grand Strategy*, în *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, vol. 84, nr. 2, martie 2008.
3. Colonel (r.) dr. Vicențiu Cojan, *Arta militară în Primul Război Mondial*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2002.
4. Fabio Andrés Díaz, *Wars Old and New: How Our Definitions Can Cloud Our Understanding*, <https://www.fragilestates.org/2014/03/13/wars-old-new-definitions-can-cloud-understanding-fabio-andres-diaz/>
5. George Dimitriu, *Clausewitz and the politics of war: A contemporary Theory*, în *The Journal of Strategic Studies*, <https://doi.org/10.1080/01402390.2018.1529567>.
6. Michael Evans, *The Continental School of Strategy: The Past, Present and Future of Land Power*, în *Study Paper*, nr. 305, Land Warfare Studies Centre, iunie 2004.
7. Michael E. O'Hanlon, *The Future of Land Warfare*, Brookings Institution Press, Washington, D.C. 2015.
8. Archer Jones, *The Art of War in the Western World*, Oxford University Press, Oxford, 1987.
9. Mary Kaldor, *In Defence of New Wars, Stability: International Journal of Security and Development*, vol. 2, nr. 1, 2013.
10. Stathis N. Kalyvas, „New” and „Old” civil wars: A valid Distinction?, în *World Politics*, vol. 54, nr. 1, octombrie, 2001.
11. Jack S. Levy, William Mulligan, *Shifting power, preventive logic, and the response of the target: Germany, Russia, and the First World War*, în *Journal of Strategic Studies*, vol. 40, nr. 5, 10 iulie 2017.
12. David J. Lonsdale, *The Nature of War in the Information Age: Clausewitzian Future*, Frank Cass, Londra, New York, 2004.
13. John S. Mearsheamer, *Disorder Restored*, în Allison Graham, Gregory F. Treverton, eds., *Rethinking America's Security. Beyond Cold War to New World Order*, Norton Company, New York, Londra, 1992.
14. Mircea Mureșan, Gheorghe Văduva, *Războiul viitorului – viitorul războiului*, Editura U.N.Ap., București, 2004.
15. Ove Pappila, *The nature of war today*, în *Kungl Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidskrift*, nr. 4, 2008.
16. Bettina Renz, *Russian responses to the changing character of war*, în *International Affairs*, nr. 95, issue 4, 2019, p. 818.
17. Thomas E. Ricks, *The Future of War (II): As the nature of war changes, the familiar dividing lines of our world are blurring across the board*, în *Foreign Policy*, 15 ianuarie 2014, <https://foreignpolicy.com/2014/01/15/the-future-of-war-ii-as-the-nature-of-war-changes->

„Vechiul” sau un nou tip de război în confruntările viitoare din politica internațională?
– O perspectivă istorică și geopolitică –

the-familiar-dividing-lines-of-our-world-are-blurring-across-the-board/.

18. Eric Schlosser, *World War Three, by Mistake, Harsh political rhetoric, combined with the vulnerability of the nuclear command-and-control system, has made the risk of global catastrophe greater than ever*, în *The New Yorker*, 23 decembrie 2016, <https://www.newyorker.com/news/news-desk/world-war-three-by-mistake>.
19. Mike Wells, Nicholas Fellows, *Access to History: The Changing Nature Of Warfare 1792-1945 for OCR*, Hodder Education, 2017.

